

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Zdeňka Kühna a soudců Daniely Zemanové a Miloslava Výborného v právní věci žalobkyně: **D. Š.**, zastoupena JUDr. Janou Kuřátkovou, advokátkou se sídlem Polní 92, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 5. 2013, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 2. 2014, čj. 41 Ad 28/2013-47,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.
- III. Ustanovené zástupkyni žalobkyně, advokátce JUDr. Janě Kuřátkové, se sídlem Polní 92, Brno, **se přiznává** odměna za zastupování v řízení o kasační stížnosti v částce 6.292 Kč, která jí bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vymezení věci

[1] Rozhodnutím ze dne 25. 2. 2013 žalovaná uložila žalobkyni povinnost vrátit přeplatek na starobním důchodu v částce 13.101 Kč, vzniklý v období od 24. 6. 2012 do 23. 7. 2012. Žalobkyně se proti rozhodnutí bránila včas podanými námitkami. Tvrdila, že není osoba, která je přeplatek na důchodu povinna vrátit, neboť s účtem oprávněného zemřelého, narozeného 24. 5. 1944, který zemřel dne 17. 6. 2012, nedisponovala. K účtu prý neměla žádný přístup, neměla žádnou platební kartu, a ani k platební kartě zemřelého neznala PIN. Žalobkyně navíc ve společné domácnosti se zemřelým nikdy nežila. Žili jako druh a družka, nicméně minimálně 10 let před úmrtím již tento poměr neudržovali. V době jejich vztahu zřídil

partner žalobkyni ke svému účtu podpisové právo. Po ukončení tříletého vztahu svoje podpisové právo k účtu žalobkyně neřešila, měla za to, že podpisové právo zruší její bývalý druh. Žalobkyni je však známo, že s účtem disponoval syn zemřelého. Při občasných střetnutích s bývalým druhem se žalobkyně dozvěděla, že dispoziční právo k prostředkům na jeho účtu má jeho syn. Zejména se bývalý druh zmínil i o tom, že synovi dal k dispozici platební kartu k jeho účtu. Žalobkyně se v této věci obrátila i na Policii ČR, která celou věc prošetřila. Z podání vysvětlení syna zemřelého ze dne 26. 5. 2013 a ze dne 14. 8. 2013 plyne, že peníze z účtu vybral on, a to zřejmě na úhradu pohřbu. Syn uvedl, že kartu k účtu používal výhradně on společně s otcem a nikdo jiný.

[2] Žalovaná námitky zamítla rozhodnutím ze dne 16. 5. 2013 cit. v záhlaví tohoto rozsudku. Toto rozhodnutí žalobkyně napadla žalobou. Krajský soud žalobu zamítl. Zákonné ustanovení § 64 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb. regulující vrácení nynějšího přeplatku na starobním důchodu vychází z objektivní odpovědnosti subjektů zde uvedených. Proto má žalobkyně, jakožto zákonem určený subjekt – disponent, povinnost peněžní prostředky žalované vrátit, i když tyto finanční prostředky z účtu zemřelého nevybrala ona, ale syn oprávněného zemřelého. Krajský soud měl za to, že se žalobkyně poté může domáhat vrácení částky, kterou zaplatí žalované, po tom, kdo skutečně finanční prostředky vybral. To však nikoliv v řízení před specializovanými senáty správního soudnictví, ale v řízení občanskoprávním.

II.

Shrnutí argumentů uvedených v kasační stížnosti a vyjádření žalované

[3] Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu včasnou kasační stížnost. V ní uvedla dvě výtky, proč by rozsudek krajského soudu neměl obstát.

[4] Prvně se domnívala, že ustanovení § 64 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb. *je v rozporu* s Ústavou ČR a Listinou základních práv. Napadenou normu staví do rozporu s díkčí čl. 4 Listiny, na základě níž mohou být povinnosti ukládány toliko na základě zákona, ale jen při zachování základních práv a svobod a současně při zachování mezi základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Stěžovatelka je v rozporu s čl. 11 Listiny omezena na právu vlastnit majetek, a to tím, že na základě absolutně koncipované objektivní odpovědnosti musí z vlastní majetkové sféry plnit České republice to, z čehož sama prokazatelně neměla žádný prospěch. Protiústavnost spočívá i v neexistenci liberačních důvodů, na základě kterých by se mohla stěžovatelka zprostit své objektivní odpovědnosti. Protože pak objektivní odpovědnost zasahuje zpětně do doby, kdy podpisové právo stěžovatelky k účtu zůstavitele vzniklo (tj. do doby před 10 lety), má toto ustanovení nepřipustný retroaktivní účinek. Proto stěžovatelka zdejšímu soudu navrhuje, aby řízení o kasační stížnosti přerušil, a věc spolu s návrhem na zrušení tohoto ustanovení předložil Ústavnímu soudu.

[5] I ze zjištění Policie ČR plyne, kdo s účtem fakticky disponoval, a kdo státem nárokové finanční prostředky z účtu prokazatelně vybral. Pokud by stěžovatelka měla vůči žalované čehokoliv plnit, má za to, že jde o bezprecedentní aplikaci práva, které je v rozporu s dobrými mravy. Stěžovatelka svá dispoziční práva k účtu nevykonávala, a proto je aplikace zákona v tomto případě nespravedlivá a přičí se principům, na nichž je založen demokratický právní řád. Zásadně nesouhlasí s názorem krajského soudu, že se má regresně domáhat vrácení částky po synovi zemřelého v řízení občanskoprávním. Stěžovatelka to považuje za nepřipustné přenášení povinnosti státu ohledně vymáhání jeho vlastních nároků, a to na soukromou osobu - řadového občana, který je navíc v tomto případě bez právního vzdělání a nemajetný.

pokračování

[6] Druhou stížní námitkou stěžovatelka brojí proti *nesprávnému posouzení právní otázky* tkvící v chybné interpretaci ustanovení § 64 odst. 5 zák. č. 155/1995 Sb. Z hlediska teleologického krajský soud interpretoval v nynějším případě toto ustanovení zákona vadně. Ustanovení § 64 odst. 5 bylo do českého právního řádu přijato v rámci zákona č. 470/2011 Sb. Z legislativního záměru nevyplývá, že by zákonodárce změnou zákona č. 155/1995 Sb. zamýšlel stanovení absolutní objektivní odpovědnosti toho, kdo sice k účtu zůstavitele měl zřízeno podpisové právo, ale peněžní prostředky prokazatelně z takového účtu nezczizil. Dle názoru stěžovatelky není účelem uvedené změny zákona č. 155/1995 Sb. ani vytvoření jakéhosi kvaziručitelského vztahu vůči státu. Účelem zákonné úpravy dle stěžovatelky bylo především, aby osoba, která fakticky peněžní prostředky z účtu vybrala, měla povinnost tyto prostředky vrátit. Smyslem zákona prý není vytvoření nevyvratitelné právní domněnky, či z hlediska posuzovaného případu dokonce právní fikce, že, je-li zde osoba, která má podpisové právo k účtu, je vždy povinna z vlastní majetkové sféry České republiky uhradit všechny neoprávněně vyplacené dávky důchodového pojištění, a to i přesto, že si těmito svou majetkovou sféru nikterak neobohatila.

[7] Stěžovatelka podala i návrh na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti, a to z toho důvodu, že se v současné době nachází ve finanční tísní. Tvrdí, že nedisponuje dostatečnými finančními prostředky pro dobrovolné zaplacení toho, co jí bylo rozhodnutím žalované vyměřeno. V případě potenciální exekuce by se pak stěžovatelka dostala do složité situace.

[8] Žalovaná souhlasí s právním názorem krajského soudu. Přitom zdůrazňuje, že smyslem § 64 odst. 5 zák. č. 155/1995 Sb. je státní zájem na téměř stoprocentní návratnosti přeplatků vyplacených důchodů na účet již zemřelého důchodce. Žalovaná nemá povinnost zkoumat míru zavinění osob, jež jsou ze zákona povinné částku důchodu vrátit. Dále pak žalovaná upozorňuje, že jakožto výkonný orgán je povinna právní předpisy týkající se důchodového pojištění dodržovat a nikoli je, dle svého uvážení či dokonce na základě uvážení pojištěnců, měnit. Žalovaná nesouhlasí s návrhem na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti a soudu navrhuje zamítnutí kasační stížnosti.

III.

Právní názor Nejvyššího správního soudu

[9] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení, přičemž dospěl k závěru, že kasační stížnost má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou, a není důvodné kasační stížnost odmítnout pro nepřípustnost. Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; neshledal přitom žádné vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[10] Návrhem na přiznání odkladného účinku se soud nezabýval, protože rozhodl bez odkladu o samotné kasační stížnosti, a otázka odkladného účinku se tak stala bezpředmětnou.

[11] Nejvyšší správní soud předně zvážil argumentaci protiústavností § 64 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění [důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., **III.A.**]. Poté se vypořádal s výtkou nesprávné interpretace tohoto ustanovení [důvody dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., **III.B.**].

[12] Kasační stížnost není důvodná.

[13] Sporné ustanovení § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění, ve znění počínaje 1. 1. 2012 zní: „*Má-li právo disponovat s peněžními prostředky na účtu oprávněného jiná osoba než oprávněný, je tato jiná osoba povinna vrátit plátcí důchodu splátky důchodu oprávněného, které byly připsány na takový účet po dni, za který náležela poslední výplata důchodu zemřelého oprávněného. Není-li takové osoby, jsou povinny plátcí důchodu vrátit tyto splátky důchodu postupně manžel (manželka), pokud mu (jí) po zemřelém oprávněném vznikl nárok na vdovecký (vdovský) důchod, a dále děti a rodiče, jestliže žili s oprávněným v době jeho smrti v domácnosti; nelze-li takto vrátit tyto splátky důchodu, považují se tyto splátky důchodu za dluh oprávněného, který se vypořádá v rámci dědictví“.*

III.A.

Tvrzená protiústavnost § 64 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb.

[14] Dle čl. 95 Ústavy má obecný soud povinnost předložit věc Ústavnímu soudu vždy, dospěje-li k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem. Obsahem čl. 95 odst. 2 Ústavy, ve vazbě na § 48 odst. 1 písm. a) s. ř. s. a na § 64 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, je příkaz obecnému soudu, aby návrhem k Ústavnímu soudu inicioval posouzení ústavnosti zákona, „jehož má být při řešení věci použito“ a o němž se obecný soud domnívá, že „je v rozporu s ústavním pořádkem.“ Posouzení souladu zákona s ústavním pořádkem a z toho plynoucí oprávnění přerušit řízení a předložit Ústavnímu soudu návrh dle čl. 95 Ústavy je tedy autonomní pravomocí a zároveň povinností každého soudu. Úkolem zdejšího soudu je proto na základě stížní námítky přistoupit k samostatnému posouzení opodstatněnosti návrhu na předložení věci Ústavnímu soudu, nikoliv se pouze omezit na přezkum závěrů krajského soudu o této otázce.

[15] K námitce neústavnosti aplikovaného ustanovení uvádí Nejvyšší správní soud následující.

[16] Zdejší soud nesouhlasí s tím, že by dotčené ustanovení bylo v rozporu s ústavním pořádkem. Jakkoliv toto ustanovení vskutku vyvolává krajně nepříznivé následky ve stěžovatelských případech, v obecné rovině je tato norma ústavně konformní.

[17] Novela, kterou byl do zákona o důchodovém pojištění vložen již cit. § 64 odst. 5, nebyla svévolná. Zákonodárce stanovil legitimní pořadí kategorií osob povinných k vypořádání přeplatku na důchodové dávce již zemřelého oprávněného. Důvodová zpráva k zákonu č. 470/2011 Sb., který toto ustanovení do zákona o důchodovém pojištění vložil, ukazuje na preferenci zákonodárce požadovat vrácení přeplatku po osobě, která má k účtu zemřelého oprávněného, na niž byl důchod vyplacen, dispoziční právo: „*Stávající právní úprava upravuje povinnost vrátit splátky důchodu poukázané na účet příjemce důchodu po dni úmrtí oprávněného. Vzhledem k technologii výplat důchodů na účet jeho příjemce je však tato úprava nevyhovující. Důchod musí být ke dni splatnosti již připsán na účet, a proto je nutno zařídit jeho poukaz s určitým časovým předstihem. Splátka důchodu se považuje za vyplacenou po právu i tehdy, pokud oprávněný zemřel v den splatnosti důchodu. Pokud však zemře přede dnem splatnosti, splátka poukázaná tak, aby byla nejpozději v den splatnosti připsána na jeho účet, již nenáleží. [...] Nově se navrhuje rovněž výslovně v zákoně upravit povinnost osoby, která měla dispoziční právo k vlastnímu účtu oprávněného, vrátit splátky důchodu, které z důvodu úmrtí oprávněného již nenáležely. Dále se ošetřuje situace v praxi běžná, že zpravidla rodinní příslušníci zemřelého důchodce, přestože nemají dispoziční právo k účtu oprávněného, ale mají přístup k jeho platební kartě a znají PIN, vyberou finanční prostředky z účtu oprávněného ještě před tím, než se banka o úmrtí majitele účtu dozví a zablokuje ho. V takové situaci, pokud plátcé důchodu banku požádá o vrácení splátek důchodu oprávněného, které byly připsány na jeho účet, avšak z důvodu úmrtí oprávněného již nenáležely, nemůže banka plátcí důchodu vyhovět, protože požadované finanční prostředky na účtu oprávněného již nejsou nebo tam není celá požadovaná částka. Pro tyto případy, kdy neexistuje osoba, která měla dispoziční právo k účtu zemřelého oprávněného a přesto částky,*

pokračování

kteřé již oprávněnému z důvodu jeho úmrtí nenáležely, na jeho účtu nejsou, se navrhuje stanovit povinnost vrátit splátky důchodu, které již oprávněnému nenáležely, osobám, které s ním sdílely domácnost, v uvedeném pořadí. Teprve pokud ani takové osoby neexistují, pak se navrhuje, aby se tyto splátky důchodu považovaly za dluh oprávněného, který se vypořádá v rámci dědictví“ (viz důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona ze dne 20. 7. 2011, sněmovní tisk č. 441, přístupné v digitálním repozitáři www.psp.cz).

[18] Smyslem a účelem zákonné úpravy je bezpochyby dosažení toho, aby se přeplatek na důchodu vrátil jednoduchým procesním způsobem žalované, která danou důchodovou dávku vyplatila navzdory tomu, že oprávněný zemřel. Má se tak dít způsobem, který zaručí rychlou návratnost vyplacené důchodové dávky. Forma správního řízení je i pro osoby povinné nesrovnatelně levnějším mechanismem než obecně dražší řízení před civilními soudy. Zákodárce zcela jasně určil prostředek k dosažení tohoto účelu. Při vytváření nové legislativy zjevně vycházel z toho, že právě osoba, která má k účtu oprávněného zemřelého dispoziční právo, je osobou, která obvykle s prostředky na účtu zemřelého disponuje. Poněvadž se vychází z toho, že tato osoba má nejužší vztah k finančním prostředkům oprávněného zemřelého, je první, na kom se žalovaná hojí. Jen pokud taková osoba neexistuje, žalovaná se může domáhat vyplacení vzniklého a na účet vyplaceného přeplatku po jiných osobách, a to v zákonem stanoveném pořadí.

[19] Obecné nastavení pravidla § 64 odst. 5 garantuje, že v obvyklých situacích bude důchodovou dávku hradit ta osoba, která měla k účtu přístup a která s největší pravděpodobností také dávku z účtu vybrala. S ohledem na velký počet obdobných věcí v pravomoci žalované současně zákon neklade na žalovanou povinnost zjišťovat, jak se věci vskutku udály a kdo skutečně částku z účtu vybral. Podle zdejšího soudu je nepochybné, že v obvyklých případech § 64 odst. 5 minimalizuje počet soudních sporů a slouží k rychlému a efektivnímu uspořádání věcí. O protiústavnosti takto nastavené normy proto nelze vůbec hovořit.

[20] Dotčená úprava ostatně nedopadá ani do sféry osoby povinné vrátit přeplatek na důchodě takovým způsobem, že by ohrozila její majetkovou základnu. Pravidelně se jedná jen o vrácení jednoho důchodu vyplaceného po dni smrti oprávněného příjemce důchodu. Taková částka, se kterou musel oprávněný zemřelý pravidelně vyjít během jednoho měsíce, nezakládá akutní a zcela neakceptovatelný zásah do práva vlastnit majetek. V těch (spíše výjimečných) případech, kdy povinná osoba dávkou ve skutečnosti nedisponovala, a hradí tak v podstatě dluh za třetí osobu, může vynaložené finanční prostředky v občanskoprávním řízení získat zpět.

[21] Nejvyšší správní soud nepovažuje působení § 64 odst. 5 za retroaktivní. Toto ustanovení se nesporně mohlo aplikovat jen na důchody vyplacené po datu účinnosti novely zákona o důchodovém pojištění, která spornou normu do zákona vnesla. Aplikuje se tedy na důchody vyplacené po 1. 1. 2012. Je pravda, že novela počínaje 1. 1. 2012 nově zakládá povinnosti osobám, které se staly disponenty na účtech zemřelých před 1. 1. 2012. To však není ničím jiným než projevem ústavně konformní nepravé retroaktivity. Nový zákon neukládá povinnosti za dobu před jeho účinností, ale jen do budoucna modifikuje obsah existujících právních vztahů (zde počínaje účinností novely zakládá novou odpovědnost osob, které mají z doby minulé právo disponovat účtem).

[22] Je nicméně nepochybné, že takto obecně nastavená a ve své obecnosti nepochybně ústavně konformní norma se ve stěžovatelně případech projevuje velmi tvrdě. Tomuto problému se soud věnuje v další části (**III.B.**).

[23] Po uvážení a zhodnocení veškerých shora uvedených okolností Nejvyšší správní soud nedospěl k závěru o rozporu § 64 odst. 5 zákona č. 155/1995 Sb. s ústavním pořádkem, a proto neshledal důvod k podání návrhu na jeho zrušení, resp. na vyslovení jeho protiústavnosti Ústavnímu soudu podle čl. 95 odst. 2 Ústavy.

[24] Tato námitka tudíž není důvodná.

III.B.

Výtka nesprávné interpretace § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění

[25] Stěžovatelka se domnívá, že nemohla ovlivnit to, že měla podpisové právo k účtu, zřízené před deseti lety, které jí oprávněný zemřelý zřejmě opomněl zrušit. Tato úvaha je však nesprávná. Stěžovatelka se neměla spoléhat na to, že dispoziční právo zruší oprávněný zemřelý, ale sama měla v této věci učinit potřebné kroky. Nebylo tedy na nikom jiném než na stěžovatelce, aby si svá práva po ukončení vztahu střežila. S oprávněním disponovat s prostředky na účtu, jež stěžovatelka ve vztahu k účtu oprávněného zemřelého měla, souvisí též příslušné povinnosti. Bylo tedy pouze na stěžovatelce, aby si v případě nesouhlasu s existencí dispozičního práva toto právo v bance zrušila. Tím by se snadno vyvarovala nyní posuzovaných dopadů zákona o důchodovém pojištění.

[26] Stěžovatelka poukázala na šetření Policie ČR, z něhož plyne, že prostředky na účtu zemřelého oprávněného vybral syn zemřelého. K tomu soud uvádí, že § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění je formulován jako objektivní odpovědnost osob zde vymezených. Zákon nezná ani žádnou kategorii zproštění se odpovědnosti (liberace). Stěžovatelka proto byla správním orgánem zcela po právu označena jako subjekt, jež má přeplatek na důchodě vyplacený na účet oprávněného zemřelého vyplatit.

[27] V některých situacích dopadá právo na člověka velmi tvrdě. Dopad § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění do právní sféry stěžovatelky je vskutku přísný, neboť toto ustanovení na základě objektivní odpovědnosti zde obsažené přenáší odpovědnost za zcizení prostředků důchodové dávky z účtu oprávněného zemřelého na osobu, která tyto finanční prostředky dle všech okolností nevybrala. Je však třeba zdůraznit, že soudní moc nemůže pružně přizpůsobovat výklad jakéhokoliv právního ustanovení momentální skutkové situaci a měnit či přepisovat zákon jen pro tvrdost jeho aplikace. Takovýmto způsobem by soud vykročil z mezí, které mu v systému dělby moci ukládá český právní řád. Navíc by selektivní ne/aplikací § 64 odst. 5 byl eliminován jeho základní smysl (body [18] a [19] shora), kterým je vybírání přeplateků na důchodech maximálním způsobem typizovat a standardizovat, aniž by byla žalovaná zatěžována povinností v každé situaci zjišťovat, jak se věci vskutku udály.

[28] S ohledem na nespornou situaci v této věci by měl ostatně syn zemřelého vyplatit tuto částku stěžovatelce dobrovolně. Jinak mu bude v případném civilním řízení hrozit též povinnost k úhradě nákladů řízení před civilním soudem.

[29] V kasační stížnosti stěžovatelka odkazuje na nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999, sp. zn. III. ÚS 224/98 (N 98/15 SbNU 17), podle něhož „[z]ákladní práva a svobody v oblasti jednoduchého práva působí jako regulativní ideje, pročež na ně obsahově navazují komplexy norem jednoduchého práva. Porušení některé z těchto norem, a to v důsledku svévole (např. nerespektováním kogentní normy) anebo v důsledku interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (např. přepjatý formalismus), pak zakládá dotčení na základním právu a svobodě.“

pokračování

[30] Nejvyšší správní soud si je vědom přesahu základních práv a svobod do právní regulace na úrovni zákona a právních předpisů nižší právní síly. Výše cit. právní názor Ústavního soudu zdejší soud ve své judikatuře plně akceptuje. V nynějším případě však nenastala situace, ve které by došlo k svévolné aplikaci normy, natož k nedostatku respektu k normě kogentní. Správní orgán, který dotčené ustanovení aplikoval, dokonce nemusel přistoupit ani ke složité interpretaci právní normy, neboť tato byla zcela jasná. Zákon nedává správnímu orgánu aplikujícímu právo žádný manévrovací prostor pro jiný výklad. Správní orgán ani soud není někým, kdo ničím a nijak neomezován rozděluje dobro dle svých individuálních úvah. Nařčení z formalismu je neopodstatněné.

[31] Poslední stížní námitkou stěžovatelka poukazuje na fakt, že dispoziční právo s účtem oprávněného zemřelého fakticky vykonával jeho syn. Přitom se stěžovatelka zamýšlí nad tím, zda zákonodárce měl při koncipování dotčeného ustanovení na mysli jen disponenta, který má oficiální právní titul k tomu, aby s prostředky na účtu nakládal, nebo „právem disponovat s peněžními prostředky na účtu“ mínil i osobu, která faktickou dispozici s prostředky na účtu vykonávala.

[32] Nejvyšší správní soud tedy musel zvážit, zda pod zákonnou definici „práva disponovat s peněžními prostředky na účtu“ ve smyslu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění spadají rovněž fakticky vykonávané výběry peněžních prostředků z účtu prostřednictvím platební karty. Systematický výklad a princip jednoty právního řádu na tuto otázku poskytuje jednoznačnou odpověď.

[33] Smlouva o běžném účtu se v době vzniku posuzovaného sporu řídila ustanoveními o smlouvě o běžném účtu obsaženými v obchodním zákoníku (§ 708 až § 715a). Co se týče základních druhů dispozičního práva, obchodní zákoník rozlišoval právo disponovat s účtem (§ 709 odst. 3) a právo disponovat s peněžními prostředky uloženými na účtu [§ 709 odst. 1 písm. a) a § 710 odst. 2]. Právo disponovat s účtem bylo legislativní zkratkou pro uskutečnění právního úkonu spočívajícího v uzavření, změně nebo ukončení smlouvy o běžném účtu. Naproti tomu nakládání s prostředky na účtu byla zákonná formulace pro oprávnění osoby udělovat bance pokyny, jejichž provedením se mění výše pohledávky evidované na běžném účtu, tj. pokyny k platbám, výplatám, inkasům z účtu apod.

[34] Je evidentní, že § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění míří na posléze uvedený případ, tedy na právo disponovat s peněžními prostředky na účtu. Obchodní zákoník přitom jasně stanovil, že s peněžními prostředky na účtu byly oprávněny nakládat jen osoby uvedené v podpisových vzorech předaných majitelem účtu bance, jiné osoby pouze za podmínek stanovených ve smlouvě o běžném účtu (§ 710 odst. 2).

[35] Syn oprávněného zemřelého nebyl ani osobou uvedenou v podpisových vzorech předaných majitelem účtu bance, ani jinou osobou uvedenou ve smlouvě o běžném účtu. Platební kartu si od svého otce jen občasně půjčoval, nebyl však ve smyslu zákonné dikce § 710 odst. 2 obchodního zákoníku oprávněným disponentem s prostředky uloženými na účtu. Za právo disponovat s prostředky na účtu oprávněného zemřelého nemohl být považován faktický úkon, kterým syn oprávněného zemřelého peníze z účtu vybíral. Proto je nutné za jedinou disponentku s peněžními prostředky na účtu považovat stěžovatelku.

[36] Vedle systematického výkladu je nutno upozornit, že teze stěžovatelky jde i proti účelu § 64 odst. 5 zákona o důchodovém pojištění (viz body [18] a [19] shora). Pokud by soud vyložil právo disponovat s prostředky na účtu tak široce, že by to zahrnovalo i občasné

nebo i jednorázové zapůjčení platební karty, případně dokonce protiprávní použití karty, byla by žalovaná nucena v každém případě provádět rozsáhlé dokazování skutečného stavu věcí. Tím by se zcela popřela idea rychlého vrácení přeplatku, k němuž zákonodárce v roce 2011 směřoval.

[37] Postup správních orgánů byl zcela v souladu s literou i duchem uvedených ustanovení. Správní orgány proto nepochybily, pokud neinterpretovaly dotčené ustanovení tak, jak se domnívá stěžovatelka.

[38] I tyto výtky jsou proto nedůvodné.

IV.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[39] Nejvyšší správní soud proto neshledal kasační stížnost důvodnou, a ve smyslu § 110 odst. 1 s. ř. s. ji zamítl.

[40] O náhradě nákladů řízení rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměla úspěch; žalované, které by jinak jakožto úspěšnému účastníku řízení právo na náhradu nákladu řízení příslušelo, náklady řízení nad rámec běžné úřední činnosti nevznikly.

[41] Usnesením ze dne 9. 8. 2013 Krajský soud v Brně ustanovil stěžovatelce právní zástupkyni JUDr. Janu Kuřátkovou, která v souladu s § 35 odst. 8 s. ř. s., věta poslední, zastupuje stěžovatelku i v řízení o kasační stížnosti. Odměna byla advokátce stanovena podle § 35 odst. 8 s. ř. s. za dva úkony právní služby (další porada se stěžovatelkou přesahující jednu hodinu a sepsání doplnění důvodů kasační stížnosti), tedy ve výši 2 x 1.000 Kč a 2 x 300 Kč, celkem 2.600 Kč [dle § 9 odst. 2 a dle § 11 odst. 1 písm. c) a d) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)]. S ohledem na obtížnost věci včetně jejích ústavněprávních souvislostí a evidentní časovou náročnost soud podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu zvýšil odměnu na dvojnásobek, tedy na částku 5.200 Kč. Protože advokátka zastupující stěžovatelku je plátcem DPH, zvyšuje se odměna o částku 21 % z částky 5.200 Kč, tedy o 1.092 Kč, odpovídající dani, kterou je advokátka povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (§ 57 odst. 2 s. ř. s.). Zástupkyni bude ve lhůtě 30 dní od právní moci rozsudku vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu odměna ve výši 6.292 Kč.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 3. dubna 2014

Zdeněk Kühn
předseda senátu